

שרק ספרי הדפוס לקו בזה. וכן בבית הבחירה לע"ז דף כ"ז סע"ב (עמ' 65) הובאו דברי הירושלמי "ולחש ליה בשמיה דישו בן פנדרה" בהשמטת ארבע המילים האחרונות, שמסתבר שנעשתה ע"י המחבר עצמו או ע"י הסופר הראשון.

השם "נצרים"

(כו) ריש ע"ז עמ' 4: ומ"ש בגמרא נצרי לעולם אסור אני מפרשו מלשון נוצרים באים מארץ מרחק האמור בירמי' (ד' ט"ז) שקרא אותם העם נוצרים על שם נבוכדנצר וידוע שצלם השמש היה בבבל ושכל עם נבוכד נצר היו עובדים לו וכבר ידעת שהחמה משמשת ביום ראשון במנין ראשי ימים ומתוך כך היו קוראין לאותו יום יום נצרי ע"ש שהיה קבוע לנבוכד נצר על צד חמה שבו והדברים נראין וברורין.

(כז) תענית כ"ז ב' (עמ' 97): ובראשון פירשו בגמרא [שלא היו אנשי מעמד מתענים] מפני הנוצרים ונ"ל בפירושו מפני הבבליים שהיו מתייראים מהם הרבה והוא קורא אותם נוצרים ע"ש נבוכדנצר כמו שביארנו בפסוק נוצרים באים מארץ מרחק וידוע שהצלם הגדול לעבודת השמש היה נעבד באותו זמן בבבל והיו עושין יום איד ביום א' שהוא ממשלחו של שמש כמו שידוע חל"ם כצנ"ש ראשי ימים וכבר פירשתי כיו"ב במ"ש בראשון של ע"ז נצרי לעולם אסור.

רש"י בע"ז פירש נצרי ההולך בטעמו של אותו האיש שצוה להם לעשות יום איד באחד בשבת (כ"ה בדפו"י ומובא בדק"ס) וכ"פ הרמב"ם וכן פירשו כל המפרשים. ומש"כ המאירי בלשון המשתמע שכוונת חז"ל לעובדי ע"ז הבבליים פשוט שאינו אלא לסתום פיות המקטרגים. כי הברייתא במס' ע"ז נשנתה בימי ר' ישמעאל בא"י ולא היה אז שם זכר לשום בבליים, וכן בזמן המעמדות בימי בית שני הנז' בתענית לא היו מתייראים משום בבליים, ואין לזה שום רמז בדחז"ל ולא בספרי התולדה, והיו אז רק תחת מלכות יון ורומי בלבד. אבל יכול להיות שהכינוי נוצרים להולכים בטעות אותו האיש באמת נשתלשל מן הכינוי נוצרים באים בארץ מרחק הנזכר בירמי' וכפירושו של המאירי.

(כח) ביבמות ס"א א' כתב המאירי: קברי גוים אינם מטמאים באהל שנאמר אדם כי ימות באהל וכתוב אדם אתם אתם קרויין אדם ואין אומות העולם קרויין אדם.

כאן לא הוצרך המאירי לשנות כלום כי כאן הוזכר בגמרא (בדפו"י) אומות העולם, וכבר הקדים "תרופה" לזה במה שכתב במסכת ברכות נ"ח ב' (לעיל אות ד): עובדי האלילים ושאר בעלי האמונות הקדומות שלא היו גדורות בדרכי הדתות והם הנזכרים בתלמוד תמיד בלשון אומות העולם.

(כט) ע"ז י"ח ב' (עמ' 44): בזמן שעובדי אלילים אלו שהזכרנו הולכין לכבוש עיירות או ארצות ולבנות מצור אסור לישראל להתחשב עמהם בשעה שמחשבים את גייסותיהם שמא מתוך שהם משלימין מנין הצריך להם מתאמצים אלו לילך ונמצאו הם גורמים לאבד נפשות, ומ"מ אם לא התחשבו עמהם מותר לילך עמהם מפני ישוב מדינה ר"ל שאם נמסרה העיר בידם יהא משתדל להציל ישראלים שבה.

לא תחנם

(ל) ע"ז כ' א' (עמ' 46): כבר ידעת כמה החמירה תורה להרחיק עובדי האלילים מארצנו ומגבולנו ובכמה מקומות האריכה להזהירנו להתרחק ממעשיהם, מכאן אמרו לא תחנם, ר"ל לשבח ענינם ומעשיהם ואפילו יפי צורתם ותבניתם וכן דרשו מכאן שלא ליתן להם חנייה בקרקע כדי שלא להתמיד ישיבתם בינותינו, וכן דרשו ממנו שלא ליתן להם מתנת חנם, שלא לגולה למי שאנו חייבין לה ביותר כגון גר תושב והוא בן נח הגמור לקיים שבע מצוות כמו שאמרה תורה לגר אשר בשערך תתננה ואכלה או מכור לנכרי, ומ"מ פירשו בתוספתא דוקא